

Asia: VN/1364/2021

Ehdotus kulttuuriperintöstrategiaksi

Lausunnonantajan lausunto

Mikä on näkemyksenne strategian tavoitteista ja toimenpidelinjauksista yleisesti?

Strategian tavoite tarkastella kaikkia kulttuuriperinnön osa-alueita on hyvä, mutta tarkastelu jää kuitenkin ehdotuksessa epäyhtenäiseksi. Ongelmallista on, että kulttuuriperintö ja kulttuuriympäristö esitetään erillisinä rinnakkaisina käsitteinä. Kulttuuriympäristö tulisi nähdä tärkeänä osana kulttuuriperintöä.

Luvun 3 tarkastelu ei ole yhteismitallinen. Luetteloon kuuluisi vähintäänkin tieto lain rakennusperinnön suojelusta, kirkkolain sekä maankäyttö- ja rakennuslain nojalla suojeltujen rakennusten ja ympäristökokonaisuuksien lukumäärä. Luvussa 3.1 mainitaan kuntien tehtäviä, mutta kuntien keskeinen rooli rakennusten ja ympäristöjen suojeluun ja käyttöön vaikuttavien kaavojen laatijana puuttuu.

Mikä on näkemyksenne strategian tavoitteista ja toimenpidelinjauksista oman toimialanne tai tehtävänne näkökulmasta?

Olisi tärkeää, että strategiassa näkyisi Suomen evankelis-luterilaisen kirkon rooli suomalaisessa kulttuuriperinnössä. Kirkkohallitus on hyväksynyt vuonna 2017 kirkon kulttuuriperintöstrategian vuoteen 2024 sekä siihen kuuluvan toimenpideohjelman: "Kirkollinen kulttuuriperintö kuuluu kaikille." Keskeisiä pyrkimyksiä strategiatyössä ovat käytännönläheisyys ja ratkaisuhakuisuus. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seurakunnat tekevät yhteisen kulttuuriperinnön tuottajina, ylläpitäjinä, vaalijoina ja välittäjinä vaativaa työtä, jonka merkitys tulisi tiedostaa myös valtiohallan laatimissa ohjelmissa.

Suoraan kirkkolailta suojeltuja evankelis-luterilaisia kirkollisia rakennuksia on noin 830. Näistä kirkkoja on noin 520, kellotapuleita noin 250 ja siunauskappeleita reilu kaksikymmentä. Näiden lisäksi erillispäätöksillä on suojeltu 45 nuorempaa, vuosina 1924–1969 valmistunutta kirkkoa. Kirkkolaki suojelee myös suojeltujen kirkkorakennusten kiinteän sisustuksen taideteoksineen sekä rakennuksen välittömän lähiympäristön. Museovirastossa vireillä olevan siunauskappeliin

suojeluohjelman myötä erillispäätöksellä suojeltujen kirkollisten rakennusten lukumäärä tulee lisääntymään noin kahdellakymmenellä rakennuksella.

Hautaustoimilain nojalla rauhoitettuja hautausmaita on noin 1000. Ne ovat paitsi arvokkaita kulttuuriympäristöjä, myös tärkeä osa kunkin paikkakunnan muistia.

Suomen evankelis-luterilaisten seurakuntien hallussa on myös suuri osa kansallisesti merkittävää esineperintöä, joka koostuu kirkollisten rakennusten kiinteästä sisustuksesta, alttarimaalauksista, veistoksista ja muista taideteoksista, kirkkotekstiileistä ja arvokkaista liturgisista käyttöesineistä. Ajallisesti esineistöä on keskiajalta nykypäivään ja sen kokonaismäärä on sadantuhannen ja sadankahdenkymmentuhannen esineen välillä.

Kommenttinne lukuun 5.1

-

Kommenttinne lukuun 5.2

”Meillä on erityinen vastuu moneen muuhun Euroopan maahan verrattuna harvalukuisen vanhemman rakennuskantamme säilyttämisestä. Moderni, 1900-luvun jälkipuolen rakennuskanta on suuri haaste, jonka kestävän korjaamisen ratkaisuihin tulee kiinnittää erityistä huomiota.”

Vanhimman rakennuskannan käsittelyn yhteydessä olisi tärkeää tuoda esiin se tosiseikka, että merkittävin osa maamme vanhimmasta rakennusperinnöstä on

nimenomaan kirkollista kulttuuriperintöä. Vanhimmat, yhä alkuperäisessä käytössään olevat rakennuksemme ovat nimenomaan kirkkoja. Lisäksi modernin rakennuskannan osalta monet arvokkaimmista rakennusperintökohteista ovat kirkollisia rakennuksia. ”Kirkot ovat vanhinta käytössä pysynyttä kulttuuriperintöämme. Ne ovat muuttuneet ja eläneet ajassa. Uusimmatkin kirkot ovat aina tulkinta pitkästä traditiosta. Kirkoilla on erittäin vahva, aktiivisen vaalimisen arvoinen identiteetti” todetaan myös Museoviraston tuoreen Kirkollisten rakennusten hoito ja restaurointi -julkaisun esipuheessa.

Kulttuuriympäristöjen osalta eri osa-alueiden käsittely näyttäytyy puutteellisena ja epätasaisena. Vaikka esimerkiksi valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen RKY-luettelosta kohteita löytyy hyvin monipuolisesti, se ei tule ilmi tässä strategiassa. Välistä jää muun muassa kaupunkimaisemat, taajamaympäristöt ja kyläkeskittymät, jotka lähes poikkeuksetta pitävät sisällään erilaisia kirkollisia kulttuuriympäristöjä.

Kulttuuriympäristöstrategian (2014-2020) arvioinnissa mainitaan sivulla 58 kehittämissuosituksena: Strategiassa tulee ottaa huomioon myös liittymäkohdat maisema-asioihin. Lisäksi tulisi selvittää kansallisen maisemapolitiikan suunnittelun tarvetta. Tämän kehittämissuosituksen toteutuminen strategiassa olisi

tärkeää, mutta tällä hetkellä strategiaehdotuksesta ei käy ilmi suunnitelmat kansallisen maisemapolitiikan osalta.

Yleisesti ottaen tarkastelu on moniulotteinen ja sellaisena hyvä, mutta jää ohjelmatasolle, tarvitaan enemmän konkretiaa. Esim. virkkeitä "Kulttuuriperintöä tulee kestävyysnäkökulmasta kuitenkin tarkastella kriittisesti. Kulttuuriperintöön ovat tallentuneet niin kestävä kuin kestäättömät toimintatavat, joita analysoimalla voidaan sekä välttää virheitä että löytää koeteltuja, hyväksi havaittuja ratkaisuja." tulisi avata paremmin, koska tämän varassa tehdään mm. modernin rakennusperinnön suojelun arvovalintoja.

Kommenttinne lukuun 5.3

-

Kommenttinne lukuun 5.4

-

Mikä on näkemysenne strategian yhteiskunnallisista ja taloudellisista vaikutuksista?

-

Mahdolliset muut strategiaehdotusta koskevat huomionne.

-

Strategian valmistumisen jälkeen on tarkoitus laatia erillinen toimeenpanosuunnitelma. Pidätkö tätä tärkeänä? Jos kyllä, niin miksi?

Ilman toimeenpanosuunnitelmaa strategialla ja sen visiolla ei ole mahdollisuuksia toteutua.

Millaisia osallistamisen tapoja haluaisitte toimeenpanosuunnitelman laatimisessa käytettävän?

-

Millaisena näkisitte oman tai edustamanne tahon roolin strategian toimeenpanossa?

Monet strategiassa esille nostetuista teemoista sisältyvät kirkon kulttuuriperintöstrategiaan "Kirkollinen kulttuuriperintö kuuluu kaikille – Suomen

evankelis-luterilaisen kirkon kulttuuriperintöstrategia vuoteen 2024". "Kirkollinen kulttuuriperintö kuuluu kaikille" -strategia ohjaa aineiston ja tiedon kokoamiseen, erilaisten yhteyksien osoittamiseen, toimijoiden löytämiseen ja aktivoimiseen sekä näiden kaikkien jo olemassa olevien resurssien hyödyntämiseen kirkon kulttuuriperintötyössä.

Strategia rakentuu kolmen strategisen valinnan ympärille. Ensimmäinen valinta vie meidät kristillisille juurillemme keskittyen identiteettiin, paikallisuuteen ja kirkollisen kulttuuriperinnön erityisyyteen. Toinen, strategian kannalta keskeisin valinta, nostaa esiin tiedon merkityksen: tieto auttaa tunnistamaan merkityksiä ja määrittämään arvoja. Merkitysten ja arvojen ymmärtäminen luo pohjan kestäväälle toiminnalle ja lisää tahtoa vaalia yhteistä kulttuuriperintöämme. Kolmas

strateginen valinta on otsikoitu samoin kuin koko strategia ja ohjaa yhteiskuntamme ilmiöiden, arvojen ja asenteiden kristillisen alkuperän tunnistamiseen sekä nostaa esiin yhteisöllisyyden ja osallisuuden merkityksen kulttuuriperintötyössä.

Toteuttamalla oman strategiansa toimenpiteitä kirkko osallistuu samalla osaltaan kansallisen strategian toimeenpanoon.

Tammisto Saana
Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus